

Chuyện chữ nghĩa

Tác Giả: Nguy&#n D&

Thứ Sáu, 15 Tháng 1 Năm 2010 09:44

B&#n b&#c a t&#i ! Các b&#n c&#c c&#n nh&# m&#y k&# ni&# m " ch&# nghĩa " n&#m x&# a kh&#ng ?

Ôi ! Cái th&#i l&#y c&# đi qua, l&#y th&#y đi l&#i. Có đ&# a đ&# c mi&#ng kh&#n thêm Đi mau mau cho b&#n con nh&#. Quên làm sao đ&# c cái th&#i l&#y nh&# ?

N&#m chúng t&#i... Thôi, không dám ch&#i tr&#o, th&#y ng&#i sang b&#t qu&#ng làm h&#, ng&#i ta ch&#i cho thì kh&#n. Mình làm, mình ch&#u, đ&#ng v&# thêm, l&#i thêm ng&#i khác vào. V&#y, xin khiêm t&#n s&#a l&#i r&#ng... N&#m t&#i h&#c l&#p ba tr&#ng ti&#u h&#c Quang Trung (Hà N&#i, 1952), có m&#t l&#n c&# l&#p vi&#t sai chính t&# t&# gi&#t g&#a. Sai đ&# ki&#u. Nhi&#u đ&# a vi&#t là gi&#t đ&#a. Có đ&# a vi&#t gi&#t g&#a. Hai ba đ&# a vi&#t gi&#t gi&#. Th&#y b&#o ph&#i vi&#t là gi&#t g&#a. C&# l&#p ch&# hi&#u t&#i sao l&#i vi&#t nh&# v&#y. Ngày sau s&# hi&#u. Hôm nay th&#y d&#y nh&# v&#y thì c&# bi&#t nh&# v&#y.

M&#i sau này m&#i đ&# c th&#y t&# gi&#t gy&# (Laver ses habits, gi&#t qu&#n áo) trong t&# đ&#n c&# a Génibrel (1898). Th&#y c&# vua Gyalong (Gia Long) trong báo L'illustration (1857). L&#t T&# đ&#n ti&#ng Vi&#t (1988) c&# a Hoàng Phê ra xem thì th&#y vi&#t là gi&#t g&#a.

T&# đ&#n g&#a không có trong t&# đ&#n c&# a Hoàng Phê. Đ&#i Nam qu&#c âm t&# v&# c&# a Hu&#nh T&#nh C&# a (1895) đ&#nh nghĩa g&#a là đ&# đ&#ng lúa, t&#c là t&# gi&# c&# a Hoàng Phê.

Hôm &#y có đ&# a h&#i v&#n th&#y t&#i sao không vi&#t là gi&#t đ&#a? Th&#y b&#o không đ&# c vì gi&#t g&#a là t&# k&#p, d&# d&#i (g) ph&#i đi v&#i d&# d&#i. May cho th&#y. C&# l&#p không có đ&# a nào bi&#t tr&#ng h&#p d&# d&#i đi v&#i d&# trên (d) c&# a gi&#n đ&# đ&# a ra " ăn thua " v&#i th&#y.

Mu&#n cho gy&# gi&#ng g&#a thì ch&# vi&#c thay m&#t ch&#, đ&#t cái đ&#u vào đúng v&# trí. Có v&#y thôi mà cũng không bi&#t ! Không bi&#t thì c&# gi&#t giữ cũng đ&# c. Dù sao thì gi&#t gy&# (Génibrel) hay gi&#t g&#a (Hoàng Phê) cũng là m&#t tr&#ng h&#p... h&#i ph&#c t&#p. Còn nhi&#u tr&#ng h&#p khác gi&#n đ&# h&#n nhi&#u nh&#ng cũng đ&# đ&# làm cho tr&# con... b&#c mình !

N&#m t&#i h&#c l&#p nh&#t tr&#ng ti&#u h&#c Th&#nh M&# Tây (Th&# Nghè, 1954) g&#p m&#y chuy&#n n&# a c&#i n&# a m&#u. Ng&#i l&#n g&#i là chuy&#n... ngôn ngữ b&#t đ&#ng. Này, này, coi ch&#ng v&# mi&#ng bây gi&# ! Ti&#ng Vi&#t thu&#n nh&#t. Không có chuy&#n ngôn ngữ b&#t đ&#ng gi&# a ng&#i Vi&#t v&#i ng&#i Vi&#t. Nh&#ng k&# có ý x&#u mu&#n kì th&#, chia r&# thì... Ch&#t ! Ch&#t ! Cái s&#y n&#y cái ung thì... b&# m&# c&# đ&#m. Xin s&#a l&#i. Đây ch&# là chuy&#n... phát âm không gi&#ng nhau thôi. Nói nh&# th&# đ&# c ch&# a &# ? Đ&# c, chúng ta không nên chuy&#n gì cũng... bé xé ra to !

Xin phép đ&# c lau m&# hôi h&#t. Và xin b&#t đ&#u l&#i câu chuy&#n. N&#m t&#i h&#c l&#p nh&#t tr&#ng ti&#u h&#c Th&#nh M&# Tây (Th&# Nghè), m&#i tu&#n ph&#i vi&#t m&#t bài chánh t&#. Vi&#t xong, c&# l&#p đ&#i t&#p cho nhau. Cô giáo đ&# c l&#i, gi&#ng nghĩa, ch&# cách vi&#t các ch&# khó. C&# l&#p dò theo, s&#a l&#i cho nhau. B&#n b&# đ&# a nào cũng kho&#i b&#t l&#i th&#ng ng&#i bên c&#nh. Đ&# a nào cũng chăm chú s&#a cho b&#n, không b&# sót m&#t cái đ&#u ph&#t. S&#a bài nh&# v&#y v&#a nhanh, v&#a kĩ, l&#i v&#a đ&# m&#t cho cô. Có l&#n t&#i b&# m&#t l&#i vì... m&#t cái lá. Ph&#i nói ngay là không ph&#i cái lá nhỏ úp úp m&# m&# hay cái lá đa l&#p l&# lem nhem, mà đây ch&# là cái lá chu&#i... " n&#n ". Cô giáo nh&#n m&#nh ch&# " n&#n " đ&#u h&#i. Tôi gi&# tay xin nói. Cô h&#t hàm cho phép. " Th&# a cô, n&#n đ&#u ngã ch&# không ph&#i đ&#u h&#i ".

Chuyện ch nghĩa

Tác Giả: Nguy n D

Thứ Sáu, 15 Tháng 1 Năm 2010 09:44

Cô giáo l c đ u : " D u h i ch không ph i... đ u ng ". " D , n n đ u ngã ". " Cãi b y ". Cô đ p th c k xu ng bàn : " Lên đây coi ". Tôi b t đ c dĩ ph i lên ch cô đ ng. Cô c m th c ch vào trang sách.

" Sách vi t đ u h i nè, th y ch a ? ". Tôi b t đ u run. " D th y ". Trong b ng mu n nói thêm " Th y c m em r i, cô i ". Nói có sách, mách có ch ng đàng hoàng, đầu ph i chuy n gi n. Cô có lí trăm ph n trăm. Cãi n a thì ăn đ n. Em ch u thua cô.

M y năm sau m i đ c h c câu T n tín th b t nh vô th (Đ c sách mà quá tin sách ch ng b ng không đ c sách). Th m thía nh ng h i mu n. Ch ti c cho cái lá chu i " n n ", già héo m t r i.

Hôm y, tôi s t ru t ch gi tan h c. Th th n d o m t vòng s thú, r i m i v nhà. D c đ ng, khám phá ra m t đ u thú v . Lang thang s thú s ng h n ng i trong l p h c. Đ n t i v n còn m c. T c h c máu vì cái lá chu i " n n "... May mà ch a b h c máu th t. Thôi mà. B ng s c nh hình nh có l n m khuyên Đi v i B t m c áo cà sa, đi v i ma m c áo gi y. Còn đi h c thì ph i m c áo gi đây, m ? M c s mi tr ng mau b n l m.

Ch ng l ng i yên ch u tr n sao? Ngu v a v a thôi ch ! Thua qu thua ma ch ai l i thua c cái " v v n " kia ? Đã v y thì... Đi v i chánh t c a cô thì mà y ph i m c áo... bi- da- ma giáo. A ha ! Cái gì m i khó ch ma giáo thì... đ t cô à. Qua m t cô cái vèo, kh i c n b m còi. Sách không phân bi t h i ngã thì mình ph i làm cho h i ngã... gi ng nhau. Chu choa, xin lãnh h i nh ng l i vàng ng c c a qu i nh n. H i ch khác ngã cái đuôi v nh cong. D , đúng v y. V y ta ch vi c phe ph y thêm m t cái đuôi be bé xinh xinh vào đ u h i là xong. Hình đ ng h i hay ngã s gi ng nhau nh ... ch em con Ng c sinh đôi i cu i xóm. Xin bái l y qu i nh n.

Nh ng ch a xong ! Thông th ng thì đ u h i ph i vi t th ng đ ng, đ u ngã vi t n m ngang. Đó là cách vi t chân ph ng. Nôm na gi i là vi t rõ ràng. L i vi t c a nh ng k không theo tôn ch c a ma giáo. Mu n theo ta thì t nay ph i vi t... m p m . Không th ng, không ngang, mà ph i... l ng l con cá lóc. Chên ch ch nh ánh trăng... m t đêm trong r ng v ng ! (Ta l c đ . Thèm s n n quá). Vi t nghiêng chên ch th nào đ k t qu ch c ăn m t trăm ph n trăm? Nhà đ a lí gi i là nghiêng theo h ng tây b c, đ ng nam. Nhà toán h c gi i là nghiêng 45 đ âm. Nhà quê gi i là nghiêng t trên xu ng d i, t trái sang ph i. Đ cô giáo c a con hay b t c ai phân bi t đ c hai cái đ u. Lá n n hay lá n n ai mu n đ c th nào cũng đ c. Xin đa t qu i nh n. Xin kh t qu i nh n m t li n c đá nh n. Ta th y con b n n thì giúp, ta không nh n thù lao. Ch t cha ! Chó chề ! Ngài không thèm ăn th t hay ngài chề ch ng b dính răng ? Qu i nh n hay là quái nh n đây ?

Cho đ n h t năm h c tôi không còn b hai cái đ u h i, đ u ngã ám nh.

Chuyên ngữ

Tác Giả: Nguyễn D

Thứ Sáu, 15 Tháng 1 Năm 2010 09:44

Nhưng cái số còn b sao qu t chi u. M t hôm cô b t vi t bài t m t đám đánh nhau đ n... m đ u " s c " trán. Trúng t ! Bi t r i, kh l m, vi t mãi. M s t này thì cũng nh Ch c i nh ng ng i đui què m s t c a th i m c qu n... so c. Tôi t tin vi t " s t " trán. M t l i ! L i gân c lên cãi. " Th a cô, s t m là ch t. S c m nh m i là ch c ". Cô giáo li n gi b u b i Nói có sách, mách có ch ng đ b t h ng đ a con nít. M t l n n a tôi b m ng là v a b ng v a không ch u nghe l i cô giáo trong l p. M y th ng tr i đánh thánh v t l i đ c m t phen c i hô h . Khoe đ m y cái răng... s t ! M t l i là m t l i, không tha th đ c. Tình th y trò b t đ u s t m . S c m y mà hàn g n l i đ c.

L n này qu i nh n c a tôi cũng khoanh tay ch u thua. Cô mà y võ ngh cao quá. Ta không đ ch l i đ c. Hoàn toàn b t c. Không có m o nào đ làm cho c cũng nh t đ c.

Cũng may. Nhưng ngày n a c i n a m u r i cũng qua mau. Đ n kì thi ti u h c tôi t nguy n " hoàn l ng ". Ng m ngui t giã ma giáo. Vì tin r ng ng i ch m bài s không đ a vào m y trang sách " m c đ ch " đ h i đám tu i tr mà tài cãi lí l i ch a cao. Tôi nh nh m tr v v i đ u h i th ng đ ng, đ u ngã n m ngang.

Các nhà nghiên c u ngôn ng h c th a nh n r ng phát âm c a ng i mi n B c phân bi t h i ngã, ch cu i là c hay t, có g hay không có g, nh ng l i m c ph i m y khuy t t khác. Ng i mi n B c u n l i không khéo nh ng i mi n Nam. Không phân bi t s v i x, ch v i tr, d v i r... Th y nào dùng sách do đáo (giáo) h c Ngô Đê Mân chích (trích) l c, cho h c trò vi t chính t bài X (s) tích hai ch em, bà Ch ng Ch c (Tr ng Tr c), bà Ch ng Nh (Tr ng Nh) (Edmond Nordemann, Qu ng t p viêm văn (Chrestomathie Annamite, 1898), H i Nhà Văn, 2006, tr 50-52) thì ch c ch n ch ng có trò nào thoát đ c con s không to t ng.

Đ c đ m c a ti ng Vi t là có năm cái đ u s c, huy n, h i, ngã, n ng. Mu n do ng i n c ngoài ch c n đ a ra m y câu th n chú : ma, má, mà, m , mã, m . Ba, bá, bà, b , bã, b . M i ch m t nghĩa khác nhau. Cao siêu h n thì đ a ra hình nh :

Đ i hiên h n h n ng i h n

S c, không, ngã, nghi p, pháp huy n h i ai ?

Năm cái đ u s c s o, n ng n , huy n bí... Con tr h c h i v t v , đ ngã lòng. Đôi khi ng i l n cũng b i r i c i tr .

M t vài h i đoàn Vi t ki u bên Pháp, bên Mĩ kêu g i bà con đóng ti n cho... th qu . Cho qu gi qu , vì th mà nhi u ng i e ng i đóng góp. B s n i ti ng c a Tr n Tr ng Kim đ c in l i bên Mĩ v i t a đ m i Vi t Nam s l c (Mi n Nam). Đ ng nh t s ch a có trong các t đi n ti ng Vi t. Trong n c xu t b n Qu c tri u ch nh biên toát y u (Thu n Hoá, 1998). K nào to gan mu n ch nh c chính s c a nhà Nguyễn?

Ch a h t. Đôi lúc còn ph i ch n ch i ng n (i) hay i dài (y). Ngày x a, Huỳnh - T nh Paulus C a vi t : Ngút (ngó có n a con m t, không mu n ngó). Huinh đ . Huên đ ng. Ngày nay m y t này đ c vi t là nguyệt, huynh, huyền. l đ c thay b ng y. Ng c l i, ym (mát m , t nhu n) đ c vi t là im. Y nh ng ch cho i. M i ng i vui v ch p nh n m y thay đ i này.

Chuyện chữ nghĩa

Tác Giả: Nguyễn D

Thứ Sáu, 15 Tháng 1 Năm 2010 09:44

Tuy nhiên, vẫn còn nhiều từ ngữ hời hợt khó thay đổi. Những từ này khi khi gặp chữ i. Thì a quý v, ngân quỹ cúng ma qu còn tiền, khi i phải i qu t b n hàng mã... Những từ khác là i khẳng khẳng đòi chữ y. Dài m i đ p. B n g b n h, uy n chuy n, th t t tha. (L i l c đ). Th là kh p n i n i lên m t lo t nào là ca s, v n s, b c s, th c s, t i n s, s quan... Ngày xưa dân ta chỉ biết Nh t sĩ nhĩ nông. Ngày nay s b bán s. M t mỳ b y x.

C theo từ ngữ phái ba phải là chữ c ăn nh t. Có nhà báo đưa tin : Th ng ngh sĩ McCain thăm vi ng Vi t Nam... Các quan chức của ta đánh giá cao cuộc thăm vi ng của th ng ngh sĩ McCain. Từ ngữ kĩ thuật "ch t l ng cao " kia t hào dào t o đ c nhi u k s xu t s c.

Bên cạnh chuyện i ng n i dài, i còn chuyện phải đánh dấu cho đúng chữ. C n gì đúng ! Mi n sao trông cho cân đ i là đ c. C đánh vào gi a là xong. (Đóa hoa, lửa l ...).

Dài ng n, từ c sau, lo n xà ng u. M c k quy đ nh và quy t đ nh của b Giáo D c. B t ch p T đ n chính t ti ng Vi t (Hoàng Phê, Giáo D c, 1985), T đ n ti ng Vi t (Vi n Ngôn ngữ h c, Khoa H c Xã H i, 1988).

Trong chuyện du lịch Tam Đảo tôi nghe l m đ c t i m t khách s n.

- Em làm gì y t cho anh đ v thanh toán v i c quan.
- D vâng. Th tên anh " nà " gì nào ?
- Lê Đ c Linh
- Nê Đ c Ninh.

- Anh tên là Linh. Không phải Ninh.
- Ninh... Ninh... Th tên anh viết b ng " n " dài hay " n " ng n ?
- Cái nhà cô này th t là m . " N " của anh dài. V a ý ch a ?

Cô gái c i gion tan :

- " N " dài. Tí n a thì em c t c t.

- Từ ng là chữ có ê trên (d), ê d i (g), i dài (y), i ng n (i), bây gi l i có c " n " dài (l), n ng n (n). Còn em, tên là gì ? Có trên d i, ng n dài gì không ?

- D, em " nà " Xuân.

- Tên hay nh, nh ng phải s m nh (s) hay s nh (x) Xuân m i ch u ?

Cô Xuân đ m t, c i duyên :

- Nhè nh thôi anh.